

Položaj imigranata iz bivših jugoslavenskih zemalja u Sloveniji



Autor: Monika Montanič

Kontakt: monika.montanich@gmail.com

Tema

Tema je svakodnevni život imigranata iz zemalja bivše Jugoslavije prije no što je Slovenija postala neovisna država i nakon toga, a to je, ujedno, i uvod u raspravu o položaju građana drugih nacionalnosti u drugim zemljama, posebno u zemlji gdje će se nastavni sat prema ovom planu održavati.

Ključni pojmovi: raspad Jugoslavije, imigranti, različite nacionalnosti, različite zemlje, Fužine, kršenje ljudskih prava, stereotipi

Kontekst

Imigracija iz drugih jugoslavenskih republika u Sloveniju ravnomjerno je rasla do 70-ih godina, sve dok se useljenička populacija iz drugih republika nije udvostručila.

Nakon svršetka Drugoga svjetskog rata većina imigranata bili su vojne osobe i ostali djelatnici jugoslavenske vojske (JNA), carinski službenici te zaposlenici nacionalne željeznice. Oni su većinom bili Srbi. Kasnije migracije bile su privremene i sezonske, vezane uz poslovne prilike ili školovanje. Imigracija u Sloveniju dramatično se povećala krajem sedamdesetih godina kada u Sloveniji dolazi do potražnje radne snage. Velika većina imigranata bila je iz drugih dijelova Jugoslavije. Migracije su rezultirale dramatičnom promjenom u strukturi stanovništva koje je postalo puno multikulturalnije.

Poseban je primjer grad Nova Gorica koji je izgrađen nakon Drugoga svjetskog rata. Nakon mirovne konferencije u Parizu 2. veljače takozvana „stara Gorica“ dodijeljena je Italiji, pa je slovensko područje trebalo novo administrativno središte.

Prvi dio radova izvršile su 1947.godine „radne brigade“ tinejdžera iz Srbije (u to su vrijeme u Jugoslaviji bile uobičajene dobrovoljne radne akcije mladih pomoću kojih su se izvodili masovni rekonstrukcijski projekti u zemlji). Nakon njih došle su radne brigade iz ostalih dijelova Jugoslavije.

Godine 1948. ljudi su počeli doseljavati u novi grad. U početku su to bili seljaci iz okolnih mjesta i vojnici Jugoslavenske narodne armije iz ostalih jugoslavenskih republika. Masovne migracije počele su u sedamdesetim godinama kada su autobusi puni mladih ljudi koji su tražili posao dolazili iz cijele Jugoslavije. Ubrzo su došle i njihove obitelji, a mnogi od njih i danas žive u Novoj Gorici. Grad su skoro u potpunosti izgradili sami imigranti koji su se nakon proglašenja slovenske neovisnosti 1991. suočili s mnogim poteškoćama. Odvajaju se od svojih nacionalnih okruženja, a, iako i dalje žive na istom mjestu kao prije, prisiljeni su stvoriti novi identitet u novoj državi kao njeni građani, ali, istovremeno, i kao stranci.

S pojavom slovenske neovisnosti duh jugoslavenskog bratstva i jedinstva među jugoslavenskim narodima zamijenjen je netolerancijom. Zbog rata na Balkanu Srbi su javno prozivani kao pobornici režima Slobodana Miloševića. Netolerancija se očitovala kroz mobbing, uništavanje imovine, šaranje po automobilima itd. Najzloglasniji primjer dogodio se kada je veliki broj imigranata bio izbrisan iz javnih slovenskih registara čime je tim ljudima automatski bila uskraćeno zdravstveno osiguranje, mogućnost posjedovanja slovenske vozačke dozvole... Bili su tretirani kao da ne postoje.

Nakon stjecanja neovisnosti slovensko je ministarstvo vanjskih poslova postavilo krajnji rok za dobivanje državljanstva za imigrante koji su došli u Sloveniju. Veliki dio prijava nije odobren čime se postupak dobivanja državljanstva zaustavljao. U veljači 1992. godine, nakon isteka roka, pojedinci su izbrisani iz javnih registara stanovnika (ukupno 25 671 ljudi). Izgubili su ekonomska i socijalna prava, poslove, mirovine, zdravstvenu zaštitu, njihova djeca nisu imala pravo na školovanje... Oni koji su ostali u Sloveniji, pretvarali su se da su bjegunci i tražitelji azila. Neki su deportirani. U mnogim su slučajevima neki članovi obitelji uspjeli dobiti državljanstvo, dok su drugi odbijeni te su morali napustiti zemlju zajedno sa svojim obiteljima i djecom. Ovdje se mora naglasiti da su se deportacije događale samo imigrantima iz jugoslavenskih republika, dok su ostali bili tretirani kao stranci s boravišnim dozvolama.

Takva postupanja bila su teška kršenja ljudskih prava i diskriminacija. Ustavni sud Slovenije i Europski sud za ljudska prava zaključili su da nije bilo pravne osnove za brisanje pojedinaca iz javnih evidencija.

Ne postoje točni podaci o tome koliko se ljudi iselilo iz Slovenije. Procjena je da je većina tih ljudi bila srpskog i crnogorskog porijekla, dok su Bošnjaci i Hrvati uglavnom ostali u novoj domovini. Kako su Srbi činili većinu zaposlenika JNA, masovni odlasci Srba logičan su zaključak.

Sljedeći val imigranata prouzročen je ratom u bivšim jugoslavenskim republikama. Slovenija je uglavnom sretno izbjegla rat jer smo mi imali samo 10 dana oružanih sukoba. Veliki broj izbjeglice pobjegao je u Sloveniju kako bi izbjegao genocid i strahote rata.

Danas imigranti u Sloveniji uglavnom žive u urbanim industrijskim područjima. Posebno u Ljubljani, Kranju, Mariboru, Jasenicama... Ne možemo ignorirati činjenicu da se uz imigrante iz drugih dijelova Jugoslavije vezuju stereotipi i predrasude. Smatra ih se neobrazovanima, agresivnima, osobama koje se ne pokušavaju asimilirati u društvo, već društvo podčiniti svom načinu života. Često ih se naziva "čefurima" (**čefur** je pogrdan naziv za građanina Slovenije koji je porijeklom iz drugih jugoslavenskih republika. Riječ dolazi iz turskog jezika - *Cühud*, *Yâhud* na arapskom, a njome su Turci nazivali Židove). Kako slovenska abeceda nema slova ć i đ, ljudi koji u imenima ili prezimenima imaju ta slova često su žrtve stereotipa te ih se naziva "čefurima" samo zbog tih posebnosti u imenima.

Goran Vojnović napisao je roman Čefurji raus! (grubo prevedeno Došljaci van!) 2008. godine. Knjiga je dobila naslov prema stvarnim grafitima na ulicama Ljubljane. Obraduje pojmove poput stereotipa, zakona ulice, bespomoćnosti, otuđenja, preživljavanja u postkomunističkom svijetu. Knjiga većinom opisuje događaje u Fužinama (dijelu Ljubljane čije većinsko stanovništvo čine ljudi iz drugih republika bivše Jugoslavije, često prozivano kao "čefursko" naselje). Stanovnici toga naselja dobili su državljanstvo nakon slovenskog stjecanja neovisnosti, ali nikada nisu u potpunosti prihvaćeni. Vremenski okvir romana je nedavna prošlost. Knjiga se bavi analizom tinejdžera koji je prepušten sam sebi bez potpore obitelji i društva. Glavni junak zove se Marko Đorđić, u Sloveniji je „čefur“, a u Bosni „Janez“ (Janez je pogrdni naziv za Slovenca koji se koristi u drugim dijelovima bivše Jugoslavije).

Danas, gotovo 25 godina od neovisnost, situacija se nije bitno promijenila.

Ova tema može odvesti razgovor na temu današnjih migracija s kojima se suočavamo.

Cilj

Cilj je da učenici shvate da su sve nacije i nacionalnosti ravnopravne, s ravnopravnim pravima i zadaćama te kako stereotipi često rezultiraju nepravdama.

Ishodi učenja

- povijest Jugoslavije
- primjeri kršenja ljudskih prava u Sloveniji nakon 1991. godine

- kršenje ljudskih prava u ostalih zemljama bivše Jugoslavije
- potaknuti kritičko promišljanje o ovoj temi

Materijal i potrebna oprema

Prijedlog citata iz knjige Čefurji raus!

Goran Vojnović, Čefurji raus!, Ljubljana, Študentska založba, 2008., Knjižna zbirka Beletrina

„Jeste li vi prebili Damjanovića? Kaj? U jebote! Od kje mu zdaj to? Kako ve? V sekundi sem se prešvical, majke mi mile. Ozna vse dozna, je vedno ponavljal Radovan, samo jaz nisem nikoli vedel, kdo je ta modelka, in mi je bilo to vedno eno čudno ime. Mislim, da sem šele lani prokužil zakaj gre.“
str. 166

„A ti veš, kje so Slovenske Konjice? /.../ Kaj bom js tm s tistimi seljaci slovenskimi? Kaj naj tm delam? A nej hodm na gasilske veselice al kaj? Js sm čefur s Fužin!“ str. 140

„Najbolj pa me razpizdi, ko mi napišejo Marko Djordjič. /.../ Đorđić. A je težko? Šest črk. Dva đ pa mehki ć. Na vsaki kurčevi tipkovnici jih imaš. Oni nas čefurjev ne marajo in potem nalašč tako napišejo.“
str. 66

„Najbolj smešno je bilo poslušat vse tiste, ki so se naučili malo slovenščine, pozabili pa malo čefurščine in so zdaj govorili neko mešanico. Fužinščino. Potem so padale najave: 'Podaj mi žogu! Zvio sam si gležanj! Ščipa me u hrbtenuci!'“ str. 15

„Nimam svojega fuzbal kluba! /.../ Če bi živel v Beogradu, bi navijal za Crveno zvezdo in bi bil Zvezdaš. Delija od rojstva do smrti! /.../ Zdi se, da moje sošolce, Slovence, sploh ne jebe to, da nimajo kluba. Boli jih patak! Če si frajer, navijaš za klub iz svojega mesta. Samo Ljubljana je pa čudno mesto. Mogoče je to zato, ker sem čefur. Če bi bil Slovenček, bi doma navijal za Olimpijo pa najbrž hodil na hokej. /.../ ni tukaj tiste prirojene tradicije. To je nekaj čefurskega v meni.“ str. 10, 11, 13

„Posedanje pred blokom je fužinski nacionalni šport. Najbrž je tako v vsakem naselju, ampak na Fužinama je panoga razvita do maksimuma. Jebiga, majhna stanovanja, velike družine, napeti odnosi, nizek standard.“ str. 28

„Ko sem se pa rodil, se je Ranka tako bala, da se bo Radovanu od sreče zmešalo, da je prišel Dragiša iz Bosne samo zato, da pazi Radovana. Nekaj časa je lepo pazil, potem sta se ga pa tako zarakijala, da sta končala v čuzi. /.../ Radovan jo je klical iz čuze in sta se kregala, kako mi bo ime, ker je Radovan hotel, da bi bil Jovan, Ranka pa, da bi bil Predrag. Ker se nista mogla zmeniti in ker Radovanu policaji niso več pustili klicat, je potem poklical Dragiša in se z Ranko zmenil, da bom jaz Marko, Radovanu pa je napletel neko zgodnico o nekem Marku Šarku iz Doboja, ki je bil nek hud car, ...“ str. 82

„Mi se vsakič, ko dobi Adi avto, zbašemo not in potem nabijemo muziko do daske in se naprej furamo po Fužinah pa trobimo pa te scene, potem gremo pa do mesta. To je ludnica. /.../ Ampak je pa zakon gledat, kako folk pogleda, ko se mimo pelješ pa nabijaš najbolj čefurske komade. /.../ »Najjači smo, najjači. Cigani smo, Cigani«. Nekaj je v tem nabijanju muzike v avtu, pa z odprtimi šipami, pa s počasno vožnjo, pa vsemi temi štos. Največji užitek je videti ljudi, kako zavijajo z očmi. /.../ »Kaj je? Mamicu vam vašu! Kaj gledaš? A bi batine?« Noben ti nič ne more in si lahko pameten in si lahko čefur, če jim paše ali pa ne.“ str. 96, 97

„Da je moj lajf čisto v pizdi, mi je bilo jasno, ko me je klical Dejan in vprašal, če pridem k njemu zvečer gledat tekmo, jaz pa sem ga vprašal na katero tekmo. A igrata pa Barcelona in Arsenal. Finale lige prvakov. Ne moreš, da verjameš. Čisto sem pozabil. Nisem bral sportskih že sto let, nisem stavil, nisem gleda teleteksta, nisem nič. Totalno sem zabluzil. Jaz sem pa kako navijač Barcelone. Jaki navijač, ki pozabi, da igra njegov omiljeni klub finale Lige prvakov. /.../ res ne vem, če sem še ploh normalen. Kakšen čefur je to, če se mu jebe za finale Lige prvakov.“ str. 110

„Slovenci te pustijo na miru, ker se te bojijo. Sam če ti hočeš njih jebat v glavo, te napadejo in potem te zjebejo do konca. Drugač te pa ignorirajo. Čefurji te pa vsak dan po malem zajebavajo, ker sam gledajo, do kam lahko grejo. In če vidijo, da si pičkica, si najebu, ker te bojo zgazili. Zato se čefurjem ne smeš pustit.“ str. 129

„To so te fužinske družinske scene. V Vsakem od teh milijon fletov lahko v vsakem trenutku počti i gotovo. vsi so zjebani, nervozni, nesrečni, slabo plačani, vso so u govnila do guše, kot bi rekel Radovan. in vsakemu od milijon Fužinčanov lahko pukne film. Ni zadovoljnih in srečnih Fužinčanov, ker če bi bili srečni in zadovoljni, ne bi živeli na Fužinah. To je dejstvo.“ str. 144

„V življenju še nisi imel pametne ideje. Ti bi lahko bil uvrščen v Ginesovo knjigo rekordov kot model za največ tupimi idejami'. Adi je imel enkrat idejo, da bi mi kupili fužinski hrib in zaračunavali folku, ki se hoče sankat in smučat. Drugič je predlagal, da pljačkamo kleti po Fužinah in to potem prodajamo na tržnici. Tretjič je predlagal, da ustanovimo Slovensko čefursko stranko. četrtič je imel idejo, da bi mi švercal denar, in mu nismo mogli objasniti, da denarja več noben ne šverca in da je bilo to samo včasih v Jugi. pa vse te ideje je imel čisto trezen, zdaj pa je bil daleč od tega. 'Dejmo zapalit kosovni odpad.' 'O jebote! Adi, ti si car.' Paljenje kosovnega odpada je najbolj popularna fužinska fora. Karkoli so starci probali, da ne bi več fužinske budale zažigale tega sranja, se je vedno našla junačina, ki je prižgala ogenj.“ str. 146

„'Jesi ti iz Ljubljane?'

'Jesam.'

'Znači Janez. Neka, neka.'

Smeje se čiča, smejem se jaz. Jebiga, če si iz Ljubljane, si Janez. To ti je to. Ni važno, ali si čefur ali Slovenec ali cigo Žarko, ti si za njih dol Janez. Oni tako pravijo vsem, ki živijo v Sloveniji, in ne jebejo, ali je kdo njihov ali ni. Vso smo mi Janezi.“ str. 171

„Fužine so pa itak zakon. Ker katero naselje ima svoje viceve? Fužine jih imajo, kolikor hočeš. Najboljši je un, da kaj delajo Slovenci na Fužinama? Iščejo svoje avte. Pa un, da so Fužine olimpijska vas, ker vsi hodijo v trenerkah pa vsak govori drug jezik. Fužine so zakon. Jaz nebi v lajfu hotel živet kje drugje. /.../ Največji carji so s Fužin.“ str. 171

Predloženi citati svjedočenja ljudi koji su izbrisani:

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije

„Leta 2003 sem dobil osebno izkaznico za tujce, v kateri je pod rubriko država ostal prazen prostor. Tako sem uradno postal državljani republike Nobena. Nisem pripadal nobeni državi, ampak izkaznico za tujce sem moral imeti /.../ Bilo je, kot da bi šel na Mount Everest.“

„2003.godine dobila sam osobnu iskaznicu za strance, dio u koji se upisuje država ostavljen je prazan. Službeno sam proglašena građankom Nigdjezemske. Nisam bila građanin niti jedne zemlje, a imala sam osobnu iskaznicu stranca /.../ Bilo je to kao osvajanje Mount Everesta.“

Neža Kogovšek, Jelka Zorn, Sara Pistotnik, Uršula Lipovec Čebren, Veronika Bajt, Brankica Petković, Lana Zdravković **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Kot da bi šel na Mount Everest**, Mirovni inštitut 2010., str. 81

„Slovenija je lepa mala državica in jo imam zelo rada. Škoda je, da jo bo takšna »črna pikica« spremljala celo zgodovino. Ne vem, kako lahko mirno spijo tisti ljudje, ki so to napako zakrivali. Ali se sploh zavedajo, koliko ljudi so potisnili v prepad, iz katerega se ne bodo nikoli izvlekli? Mnogi so izgubili zdravje, imetje, dostojanstvo ... Mnogi so tudi umrli ali končali na cesti. Drugi so bili prisiljeni delati vse mogoče, posamezniki so padli celo v kriminal. Tudi takšne poznam. Zato si želim samo nečesa: da se ne bi nikomur na tem svetu dogajale krivice, ne glede na njegovo barvo kože ali veroizpoved. Resnično si želim samo mir in dostojanstvo za vsakega človeka.“

„Slovenija je prekrasna država i jako je volim. Sramota je da će ova mrlja ostati na povijesti ove države. Ne znam kako počinitelji mogu spavati noću. Znaju li oni koliko je ljudi njihovim činom gurnuto u beznađe iz kojega nikada neće izaći? Mnogi od njih izgubili su svoje zdravlje, imovinu, dostojanstvo... Mnogi od njih umrli su ili završili na ulici. Ostali su se borili za golu egzistenciju ili čak bili primorani postati zločincima. Osobno poznajem ljude koji su završili tako. Moja jedina želja je da nitko ne mora trpjeti nepravdu na temelju svoje rase ili religije. Želim mir u svijetu i dostojanstvo za sve.“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Imela sem srečo**, Mirovni inštitut 2010., str. 147

„Zapisano v tej zgodbi je samo vrh ledene gore. Koliko je bilo negotovosti in neprespanih noči, pretečenih solza in trpljenja brez denarja, ko sva s sinom jedla samo makarone, osamljena v tem svetu, brez strehe, brez denarja brez zavarovanja in brez dostojanstva. Polnih 12 let!“

„Ono što je u ovoj priči zapisano samo je vrh ledenoga brijega. Pretrpjeli smo mnoge besane noći i dane prepune brige, potoke suza i ogromnu patnju kad smo si sin i ja mogli priuštiti jedino tjesteninu i ništa drugo. Bez novčića i bez krova nad glavom, bez osiguranja i bez dostojanstva. I to je trajalo 12 godina!“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Imela sem srečo**, Mirovni inštitut 2010., str. 147

„Če se prav spomnim, je bilo leto 1992, ko sem domov dobil vabilo, naj se oglasim na upravni enoti zaradi ureditve državljanstva. /.../ Ta gospa me je vprašala, če imam pri sebi osebno izkaznico. Dal sem ji jo. Vzela jo je, jo prelučnjala, mi jo vrnila in rekla: 'Od sedaj naprej ste izbrisani.'“

„Ako se dobro sjećam, 1992. godine dobio sam poziv u administrativni ured vezano uz status mog državljanstva. /.../ Pitali su me imam li osobnu iskaznicu. Predao sam joj svoju iskaznicu. Probušila je u njoj rupe i rekla: 'Sad ste izbrisani.'“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Proti sistemu na moreš sam**, Mirovni inštitut 2010., str. 47

„Ura je bila sedem zjutraj in pili smo kavo. Pet policistov je vstopilo v gostilno. Eden je stopil do mene in me hotel legitimirati. Rekel sem mu, da nimam dokumentov. Pa je rekel, nič zato, povej, kako se pišeš. Povedal sem mu in je zadostovalo.“

„Bilo je 7 sati ujutro, pili smo kavu. Pet policajaca ušlo je u kafić. Prišao mi je jedan od njih i zatražio me identifikacijske dokumente. Odgovorio sam da ih nemam. Rekao je da nema problema i da mu samo kažem kako se prezivam. Rekao sam i to mu je bilo dovoljno.“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Proti sistemu na moreš sam**, Mirovni inštitut 2010., str. 49

„Bil sem resnično prizadet in sicer zato, ker me nihče iz občine ni obvestil o tem. Spraševal sem se, zakaj me niso obvestili. Edini odgovor takrat sem našel v svojem priimku, ki ni bil slovenski, temveč se končuje na 'ić'. Takrat sem se prepričal, da sem zares 'ćifur'!“

„Bio sam stvarno povrijeđen jer me nitko iz općine nije obavijestio, pitao sam se zašto. Jedini razlog koji sam mogao naći bio je moje prezime koje nije bilo slovensko, završavalo je na 'ić'. U tom trenutku shvatio sam da sam stvarno 'ćifur'!“

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Pogrešal sem Slovenijo, tam sem se rodil, Mirovni inštitut 2010., str. 189

„Sedaj, ko imam državljanstvo, so se nekatere stvari obrnile na bolje /.../ Ampak zdravstvene težave imam pa prav tako kot prej; razlika je v tem, da grem sedaj lahko k zdravniku.“

„Sad, kad konačno imam državljanstvo, stvari se pomalo mijenjaju na bolje /.../ Ali, moja bolest ipak ostaje, jedina je razlika što sada mogu ići i liječniku.“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Proti sistemu na moreš sam**, Mirovni inštitut 2010., str. 50

„Zelo pomembno je bilo, da sem si izborila, da po razvezi ostanem z otroki v stanovanju. Vendar pa se je zaradi izbrisa odkup stanovanja hudo zakompliciral. Ker nisem imela državljanstva, tudi nisem imela pravice, da ga odkupim.“

„Bilo je jako važno da sam dobila pravo boravka u našem stanu s našom djecom nakon razvoda, ali, budući da sam izbrisana, odkup stana bio je noćna mora. Kako nisam imala državljanstvo, nisam mogla ni kupiti stan.“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Izbrisani smo bili Bosanci, škodo pa so trpeli tudi slovenski otroci**, Mirovni inštitut 2010., str. 246

„/.../ Nato je izvlekla moj karton, na katerem je bila ob mojem imenu s svinčnikom dopisana beseda tujec. Nato me je ta uradnica ozmerjala in mi navrgla, da sem prišel samo zaradi odškodnine ... Nisem mogel verjeti svojim ušesom. Poklical sem načelnika Janeza Henigmana, ki pa je bil zelo prijazen, saj je poznal moje starše. Svetoval mi je, naj si pogledam Zakon o tujcih, dal pa mi je tudi obrazce, ki jih je treba izpolniti, da pridobiš kakšen status kot tujec v Sloveniji. Ne vem zakaj tega ni mogla storiti tista uslužbenka. Je res treba poznati starše nekoga, da si do njega prijazen?“

„/.../ Ona je tada uzela moj karton na kojemu je kraj moga imena bila napisana riječ stranac. Administrativna djelatnica je opsovala i rekla da sam ovdje samo radi odštete...Nisam mogla vjerovati svojim ušima. Nazvala sam načelnika Janeza Henigmana koji je bio vrlo ljubazan jer je poznavao moje roditelje. On mi je savjetovao da pročitam zakon za strance i dao mi obrasce koje sam morala ispuniti da dobijem bilo kakav status stranca u Sloveniji. Ne razumijem zašto to službenica nije mogla napraviti umjesto mene. Zar su ljudi ljubazni samo prema onima koje poznaju?“

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Pogrešal sem Slovenijo, tam sem se rodil, Mirovni inštitut 2010., str. 191, 192

„Pri triindvajsetih letih sem končal osnovno šolo, sedmi in osmi razred, ki sta mi še ostala.“

„U 23. godini završila sam osnovnu školu, tj. zadnja dva razreda, sedmi i osmi.“

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Kot da bi šel na Mount Everest**, Mirovni inštitut 2010., str. 81

Trajanje

60 - 90 minuta

Tijek nastavnog sata

Nastavni plan 1: trajanje 90 minuta – **Prikladno za srednje škole (eksplicitni jezik)**

1. Prvo slijedi kratki uvod u temu koji uključuje i povijesni kontekst, promjene strukture stanovništva u Sloveniji od 1945. do danas, ekonomsku i socijalnu promjenu Slovenije nakon stjecanja neovisnosti te prezentaciju socijalnih problema kao što su stereotipi, diskriminacija i kršenje ljudskih prava (Kontekst nastavnog plana) (10 minuta)
2. Sažetak knjige Čefurji raus! (10 minuta)
3. Učenici će dobiti isječke iz knjige Čefurji raus!
Učenici će biti podijeljeni u tri skupine u kojima će izmjenjivati stavove i mišljenja o citatima iz knjige. Ti isječci bit će temelj za daljnju raspravu na temu kako se njihove matične zemlje nose s izazovima koji se spominju u knjizi. Pokušat ćemo identificirati postoje li ikakve poveznice između događaja u Sloveniji i drugim zemljama, kao i njihove moguće uzroke. Učenici će napisati i osobna iskustva vezana uz diskriminaciju, netoleranciju i stereotipe. (20 minuta)
4. Predstavljanje zaključaka skupina ostalim skupinama. (3 x 15 minuta)

5. Zahvale i zaključci (5 minuta)

Ključna pitanja za raspravu:

- Jeste li ikada čuli izraz "čefur"?
Opišite prvi dojam nakon što ste pročitali naslov knjige?
- Imate li ikakve stereotipe o građanima drugih nacionalnosti u vašoj zemlji?
- Što mislite, kakva je bila recepcija knjige Čefurji raus! u Sloveniji, osobito u Fužinama?
- Jeste li se mogli poistovjetiti s nekom likom u knjizi?

*Kako knjiga Čefurji raus! nije tipična školska literatura te sadrži eksplicitni jezik, ovaj plan može poslužiti kao uvod u daljnje proučavanje – za nastavni plan 2

Nastavni plan 2: trajanje - 60 minuta

6. Prvo slijedi kratak uvod u temu koji uključuje povijesni kontekst, ekonomsku i socijalnu promjenu Slovenije nakon stjecanja neovisnosti te prezentaciju socijalnih problema kao što su stereotipi, diskriminacija i kršenje ljudskih prava – primjer: Izbrisani (kontekst nastavnog plana) - 10 minuta
7. Učenici će dobiti citate iz knjige Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije – Knjiga svjedočanstava ljudi koji su izbrisani (20 minuta)
8. Rasprava – Kako se život „izbrisanih“ preko noći promijenio te njihov položaj nakon slovenske neovisnosti i danas (20 minuta)
9. Zahvale i zaključak. (10 minuta)

Ključna pitanja za raspravu:

- Jeste li čuli za "izbrisane" ljude u Sloveniji?
- Što je dovelo do brisanja ljudi iz službenih evidencija?
- Postoji li takav događaj u vašoj zemlji?
- Mislite li da je pravni status tih ljudi danas riješen?

Izvori

Materijali za čitanje - knjige:

Goran Vojnović, Čefurji raus!, Ljubljana, Študentska založba, 2008, Knjižna zbirka Beletrina (knjiga je prevedena na hrvatski, bosanski, srpski, švedski, poljski i češki jezik)

Neža Kogovšek, Jelka Zorn, Sara Pistotnik, Uršula Lipovec Čebren, Veronika Bajt, Brankica Petkovič, Lana Zdravkovič, Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Mirovni inštitut, Ljubljana, 2010

Dodatne informacije

Knjige

Inštitut za narodnostna vprašanja, Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji, uredili: Mojca Medvešek in Romana Bešter, Ljubljana, 2010

Jasminka Dedić, Vlasta Jalušič, Jelka Zorn, Izbrisani, Organizirana nedolžnost in politike izključevanja, Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične vede, Ljubljana, 2003

Dr. Kaja Širok, Kolektivno spominjanje in kolektivna pozaba v obmejnem prostoru: Spomini na Gorico 1943 - 1947

Film

Čefurji raus!

Dokumentarni film

The death of Yugoslavia

Mrežne stranice

<http://migrationtothecentre.migrationonline.cz/en/an-overview-of-the-migration-policies-and-trends-slovenia>

Janja Žitnik Serafin: Večkulturna Slovenija - Položaj migrantske književnosti in kulture v Sloveniji
https://books.google.si/books?id=Y_8KAQAAMAAJ&pg=PA277&lpg=PA277&dq=books+about+immigrants+from+ex+yugoslavia+in+slovenia&source=bl&ots=8vhLkUnOiD&sig=BMu_pTumAtyykTHSi9TXE0uPILM&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjWoMXdqODKAhXD0RQKHdxApQQ6AEIQjAA#v=onepage&q=books%20about%20immigrants%20from%20ex%20yugoslavia%20in%20slovenia&f=false

časopis na internetu: Dve domovini/Two Homelands

<http://twohomelands.zrc-sazu.si/sl/issues/items>

<http://twohomelands.zrc-sazu.si/en/issues/items>

Ocenjivanje

Esej s naslovom vezanim uz temu.

Ideje za domaću zadaću

Razmjenjena priča. Izaberite članak ili knjigu i napišite esej, napišite pismo nekome tko je „izbrisan“, napravi kratak dokumentarac u kojemu učenici razmjenjuju mišljenja i kritički promišljaju o temi.

Ideje za prilagodbu

Tema može biti prilagođena za sve zemlje koje se suočavaju sa sličnim problemima: manjine, stereotipi, nepravda, migracije. Moguće je napraviti i usporedbu s potencijalnim sličnim slučajevima vezanim uz manjine u drugim zemljama u kojima se nastava održava prema ovom planu. Također, plan je prikladan za razne dobne skupine – ali se citati iz knjige i povijesna svjedočenja moraju prilagoditi dobi učenika.

Bilješka:

Plan je detaljno opisan jer će ga koristiti drugi nastavnici za svoje satove.
Procijenite vrijeme koje imate na raspolaganju za ovu temu (jedan ili dva školska sata), za čitanje teksta i proučavanje izvora od strane učenika (više = manje).

Ovaj nastavni plan napravljen je u okviru projekta Historija, Istorija, Povijest – Pouke za sadašnjost koji implementira Kuća Anne Frank u suradnji s lokalnim partnerskim organizacijama: Inicijativa mladih za ljudska prava i Humanost u akciji (Bosna i Hercegovina), HERMES (Hrvatska), Omladinski obrazovni forum (Makedonija) i Otvorena komunikacija (Srbija).



Projekt je financiran sredstvima Europske unije. Stavovi i sadržaj ovog nastavnog plana isključivo su odgovornost njegova autora i ne odražavaju stavove Europske unije ili organizacija koje implementiraju projekt.
